

LXXII

SEJM WALNY WARSZAWSKI 1570 R.

WSTĘP

Sejm ten zwołany został 8 lutego 1570 r. na 16 kwietnia, sejmiki przedsejmowe odbyły się w marcu i kwietniu¹. W legacji król Zygmunt August mówił o konieczności obrony Inflant, zagrożeniu od strony Brandenburgii oraz Krymu. Przede wszystkim jednak przypominał, iż „z sejmu przeszłego lubelskiego odłożone są niektóre wielkie a pilne Rzeczypospolitej sprawy, które [...] skończone być nie mogły, przy tym też przystąpiły do tego niemniejsze potrzeby jednej a spólnej Rzeczypospolitej Polskiej z Wielkim Księstwem Litewskim, które odwłoki z wielu przyczyn ważnych nie cierpią”².

Sejm obradował od 29 kwietnia do 11 lipca 1570 r. Przebieg obrad jest nam znany, gdyż zachował się diariusz³; niestety, w skąpej swojej treści nie nawiązuje on do ubiegłorocznego sukcesu, to jest do unii. Marszałkiem izby poselskiej został kalwinista, Stanisław Szafraniec, kasztelan biecki.

Sporo miejsca zajęły sprawy religijne; tuż bowiem przed rozpoczęciem sejmu, w kwietniu, zawarta została w Sandomierzu ugoda różnowierców. Posłowie różnowiercy starali się uzyskać konstytucję sejmową, gwarantującą im pokój religijny, ale otrzymali tylko pisemne zobowiązanie monarchy o niepozywaniu kogokolwiek do sądu *pro haeresi*⁴. Dyskutowano też sprawę sukcesji tronu⁵; król liczył na rozwód, nowy ślub i potomstwo, ale rozwodu nie otrzymał, a posłowie byli realistami: „Potomka chwała Bogu [sic!] w tym roku nie widzimy ani o nim nie słyszymy, zwłaszcza że królowa o sto mil od króla [...]”.

Dorobek sejmu warszawskiego, choć nie uchwalono konstytucji, był obszerny. Zatwierdzono tzw. *Constitutiones Gedanenses* (obszerny zbiór przepisów obowiązujących w Gdańsku, znany potem jako *Statuta seu constitutiones Carnovianae*), uchwalono uniwersały poborowe, kilka drobnych aktów zasługujących na uwagę, upoważniono monarchę do wydania wici. Nadto sejm mógł się wykazać dorobkiem w zakresie przywilejów, dekretów i wyroków⁶.

Z aktów sejmu warszawskiego 1570 r.⁷ w niniejszym wydawnictwie uwzględniamy:

¹ W. Konopczyński, *Chronologia*, s. 141.

² *Litterae ad maiores consiliarios* (8 II 1570), MK, t. 207, s. 462.

³ J. Szujski, *Diariusze sejmów koronnych 1548, 1553 i 1570*, SRP, 1.1, Kraków 1872, s. 113-16 0. Por. też: J. Pirożyński, *Sejm warszawski roku 1570*, „Zeszyty Nauk. UJ”, Prace Historyczne z. 36, Kraków 1972.

⁴ „Gdyż Nas posłowie [...] silnemi prośbami swemi wzywali, abyśmy przed sąd Nasz nikogo *pro haeresi* nie pozywali, na cośmy im odpowiedzieli, iż jako do tego czasu o żadnym pozwie nie wiemy w tej mierze, tak i na potym pozywać nikogo *de haeresi* nie będziemy[...]” (SRP, t. I, s. 116).

⁵ Ibidem, s. 117.

⁶ MRPS, t. V, vol. 1, od s. 235, nr 4146, do s. 241, nr 4266; ibidem, vol. 2, od s. 355, nr 10404, do s. 359, nr 10457. Z ważniejszych aktów na uwagę zasługuje sprawa podwód (vol. 1, s. 240, nr 4257) oraz nobilitacje Jana Czarnowskiego (vol. 2, s. 356, nr 10408), Bartłomieja Geschkav i Piotra Behema, senatora gdańskiego, którego przyjął do swego rodu Stanisław Karnkowski (ibidem, s. 357, nr 10433 i 10434).

⁷ W VL, t. II, zamieszczono tylko: *Reces sejmu warszawskiego roku 1570* (s. 807-809) oraz: *Constitutiones Civitatis Gedanensis praescriptae* (s. 809-839).

- I. *Constitutiones Civitati Gedanensi praescriptae et auctoritate comitiorum Varsaviensium anno 1570 confirmatae* (20 czerwca 1570)⁸;
- II. *Universales litterae contributionum publicarum* (10 lipca 1570)⁹;
- III. *Universales litterae ratione quartae partis proventuum bonorum regalium* (10 lipca 1570)¹⁰;
- IV. *List Króla Jego Miłości o nie sądzeniu pro haeresi* (10 lipca 1570)¹¹;
- V. *Reces sejmu warszawskiego* (10 lipca 1570)¹²;
- VI. *Protestatio nobilitatis terrarum Kioviae, Woliniae, Braczlaviae* (8 lipca 1570)¹³;
- VII. *Protestatio Sacrae Regiae Maiestatis* (10 lipca 1570)¹⁴;
- VIII. *Litterae restium*:
- A. *Litterae restium more usitato ad consiliarios et nobilitatem Regni sunt extraditae, quarum primae sequuntur* (20 sierpnia 1570)¹⁵;
- B. *Secundae restium litterae sequuntur eiusmodi* (18 września 1570)¹⁶.

⁸ Jest to przedruk z VL, t. II, s. 809-839.

⁹ MK, t. 108, k. 266v-274 oraz MK, t. 109, s. 204-220.

¹⁰ MK, t. 109, s. 197-200; VL, t. II, s. 807-809.

¹¹ MK, t. 109, s. 200.

¹² MK, t. 108, k. 266-266v oraz MK, t. 109, s. 221-222.

¹³ MK, t. 109, s. 191-193.

¹⁴ MK, t. 109, 201-204.

¹⁵ MK, t. 109, s. 283-285.

¹⁶ MK, t. 109, s. 285-286.